

КОНСТИТУЦІЯ
УКРАЇНИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

Київ
ВД «Професіонал»
2020

УДК 342.7 (477)
ББК 67.9(4Укр)300
Н 34

Конституція України. Науково-практичний коментар [текст] Станом на січень
Н 34 2020 р. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 290 с.

ISBN 978-966-370-368-8

У даному науково-практичному коментарі подано постатейний аналіз чинної редакції Конституції України.

Наведено офіційний текст чинної Конституції України в редакції 2016 року, а також найновіші документи, що стосуються планованих конституційних змін станом на січень 2020 року.

Видання розраховано на студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, депутатів представницьких органів влади усіх рівнів, суддів та працівників суду, інших державних службовців, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями і проблемами конституційного права України.

УДК 342.7 (477)
ББК 67.9(4Укр)300

ISBN 978-966-370-368-8

© Видавничий дім «Професіонал», 2020.

Авторський колектив

Берназюк Ян Олександрович — доктор юридичних наук, доцент, Суддя суду загальної юрисдикції, суддя Конституційного Суду України, заслужений юрист України;

Бірюкова Алевтина Геннадіївна — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права № 2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Величко Валерій Олександрович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державного будівництва та місцевого самоврядування Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Галуцько Валентин Васильович — доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного Інституту Публічного права;

Гошовський Володимир Сергійович — доктор юридичних наук;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, заслужений юрист України, голова науково-експертної ради при Підкомітеті з питань запобігання та протидії політичній корупції Верховної ради України;

Клемпарський Микола Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри загально-правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України;

Короєд Сергій Олександрович — доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного права і процесу Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького;

Кочанова Поліна Валеріївна — кандидат юридичних наук, суддя Донецького окружного адміністративного суду;

Кравченко Іван Олександрович — доктор юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Сумського національного аграрного університету;

Куліш Анатолій Миколайович — заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету;

Лавринович Олександр Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент, директор Інституту теоретико-правових досліджень у сфері юстиції та інноваційних проектів;

Маляр Станіслав Анатолійович — викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка;

Марцеляк Олег Володимирович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Конституційного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений юрист України;

Мех Юлія Володимирівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Москаленко Олена В'ячеславівна — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди;

Олійник Олександр Миколайович — кандидат юридичних наук, Директор департаменту з питань правосуддя та національної безпеки Міністерства юстиції України;

Онщенко Наталія Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, Голова секції науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор директор Департаменту регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Соколов Олексій Михайлович — кандидат юридичних наук, суддя Печерського районного суду м. Києва;

Сопілко Ірина Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, декан Юридичного факультету Національного авіаційного університету

Теремецький Владислав Іванович — доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, професор кафедри цивільного права і процесу Тернопільського національного економічного університету;

Фріцький Юрій Олегович — доктор юридичних наук, професор, Центральної виборчої комісії України;

Чижмарь Катерина Іванівна — доктор юридичних наук, заслужений юрист України, Директор Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України;

Чижмарь Юрій Васильович — доктор юридичних наук, народний депутат України;

Чумак Володимир Валентинович — доктор юридичних наук, доцент, т.в.о. начальника відділу організації наукової роботи Харківського національного університету внутрішніх справ.

ВСТУП

Конституцією у юридично-формальному значенні розуміється, як правило, єдиний акт (або ж кілька актів), який мають вищу юридичну силу стосовно всіх інших нормативних актів країни.

Конституція в цьому сенсі – це своєрідний закон законів. Вона може бути змінена тільки в особливому, встановленому, зазвичай, нею самою, порядку; зміна конституції тягне за собою перегляд раніше ухвалених законів та інших нормативних актів щодо їх відповідності зміненим приписам конституції.

Всі ці риси притаманні й коментованій Конституції України.

Слід зауважити, що у вітчизняній науці конституційного права прийнято виділяти також поняття конституції у її матеріальному значенні.

В матеріальному сенсі під конституцією розуміють перш за все сукупність юридичних норм, які закріплюють основні права та свободи людини і громадянина, визначають засади суспільного ладу, форми державного правління і державного устрою, основи організації центральних і місцевих органів державної влади, їх компетенцію та взаємовідносини, державні символи і столицю. Вищеназване коло відносин навзагал й становить предмет конституційного регулювання.

Не можна залишити поза увагою соціально-політичну сутність конституції. Тобто її поняття неможливо розкрити повною мірою без з'ясування питання не тільки про суто юридичну, а ще й соціально-політичну природу.

Якщо згадувати не такі вже далекі радянські часи, то в основі аналізу у вітчизняній юридичній літературі тогодня традиційно лежав класовий підхід. Конституція, згідно з таким підходом, розглядалась як продукт класової боротьби, як форма вираження класових інтересів (панівного класу, коаліції класів).

Цей науково примітивний, вузький підхід до з'ясування соціально-політичної природи конституції нині значною мірою подоланий, але рецидиви попереднього мислення все ще даються взнаки. Суть конституції й зараз почасти трактується як форма вираження інтересів домінуючих у суспільстві політичних сил, інтересів народу тощо.

Вплив на соціальну сутність конституції політичних чинників, зокрема співвідношення політичних сил, не можна заперечувати; разом із тим, не потрібно, вочевидь, зводити її до форми вираження інтересів певних сил чи навіть народу навзагал.

Історія, як зарубіжна, так і наша власна, свідчать про те, що конституції ухвалюються в результаті компромісу між різними соціально-політичними силами з таких докорінних питань, як межі втручання держави в життя суспільства та окремих індивідів, форми організації і здійснення державної влади, прав і свобод людини.

Отже, як вираження такого компромісу треба розглядати також Конституцію України.

Що стосується форми конституції, то Конституція України є єдиним кодифікованим актом, який закріплює засади організації державної влади в Україні, регулює взаємовідносини цієї влади, суспільства та індивіда, і має найвищу юридичну силу (ст. 8 Конституції України).

Зміст

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ.....	16
Стаття 1.....	16
Стаття 2.....	21
Стаття 3.....	23
Стаття 4.....	24
Стаття 5.....	25
Стаття 6.....	28
Стаття 7.....	29
Стаття 8.....	30
Стаття 9.....	33
Стаття 10.....	33
Стаття 11.....	38
Стаття 12.....	38
Стаття 13.....	39
Стаття 14.....	42
Стаття 15.....	43
Стаття 16.....	45
Стаття 17.....	47
Стаття 18.....	54
Стаття 19.....	55
Стаття 20.....	56
Розділ II ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	58
Стаття 21.....	58
Стаття 22.....	59
Стаття 23.....	60
Стаття 24.....	61
Стаття 25.....	64
Стаття 26.....	65
Стаття 27.....	66
Стаття 28.....	69
Стаття 29.....	74
Стаття 30.....	77
Стаття 31.....	79
Стаття 32.....	80
Стаття 33.....	84
Стаття 34.....	85
Стаття 35.....	86
Стаття 36.....	89
Стаття 37.....	91
Стаття 38.....	92
Стаття 39.....	94
Стаття 40.....	96
Стаття 41.....	97

Стаття 42.....	99
Стаття 43.....	100
Стаття 44.....	102
Стаття 45.....	103
Стаття 46.....	104
Стаття 47.....	105
Стаття 48.....	106
Стаття 49.....	106
Стаття 50.....	111
Стаття 51.....	111
Стаття 52.....	113
Стаття 53.....	115
Стаття 54.....	119
Стаття 55.....	124
Стаття 56.....	128
Стаття 57.....	130
Стаття 58.....	131
Стаття 59.....	135
Стаття 60.....	141
Стаття 61.....	142
Стаття 62.....	143
Стаття 63.....	149
Стаття 64.....	150
Стаття 65.....	152
Стаття 66.....	153
Стаття 67.....	154
Стаття 68.....	155
Розділ III ВИБОРИ. РЕФЕРЕНДУМ.....	156
Стаття 69.....	156
Стаття 70.....	157
Стаття 71.....	158
Стаття 72.....	159
Стаття 73.....	161
Стаття 74.....	161
Розділ IV ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ.....	162
Стаття 75.....	162
Стаття 76.....	163
Стаття 77.....	164
Стаття 78.....	165
Стаття 79.....	167
Стаття 80.....	168
Стаття 81.....	168
Стаття 82.....	169
Стаття 83.....	172
Стаття 84.....	174
Стаття 85.....	177
Стаття 86.....	181

Стаття 87.....	185
Стаття 88.....	186
Стаття 89.....	187
Стаття 90.....	189
Стаття 91.....	191
Стаття 92.....	192
Стаття 93.....	195
Стаття 94.....	196
Стаття 95.....	199
Стаття 96.....	201
Стаття 97.....	201
Стаття 98.....	202
Стаття 99.....	202
Стаття 100.....	203
Стаття 101.....	203
Розділ V ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ.....	204
Стаття 102.....	204
Стаття 103.....	205
Стаття 104.....	207
Стаття 105.....	208
Стаття 106.....	209
Стаття 107.....	214
Стаття 108.....	215
Стаття 109.....	216
Стаття 110.....	216
Стаття 111.....	217
Стаття 112.....	219
Розділ VI КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. ІНШІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ.....	219
Стаття 113.....	219
Стаття 114.....	220
Стаття 115.....	221
Стаття 116.....	222
Стаття 117.....	224
Стаття 118.....	224
Стаття 119.....	229
Стаття 120.....	229
Розділ VII Виключено.....	230
Розділ VIII ПРАВОСУДДЯ.....	231
Стаття 124.....	231
Стаття 125.....	233
Стаття 126.....	235
Стаття 127.....	237
Стаття 128.....	239
Стаття 129.....	240
Стаття 129 ¹	242
Стаття 130.....	243

Стаття 130 ¹	244
Стаття 131.....	245
Стаття 131 ¹	247
Стаття 131 ²	248
Розділ ІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ.....	250
Стаття 132.....	250
Стаття 133.....	250
Розділ Х АВТНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ.....	252
Стаття 134.....	253
Стаття 135.....	253
Стаття 136.....	253
Стаття 137.....	254
Стаття 138.....	255
Стаття 139.....	255
Розділ ХІ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ.....	255
Стаття 140.....	255
Стаття 141.....	259
Стаття 142.....	261
Стаття 143.....	262
Стаття 144.....	264
Стаття 145.....	265
Стаття 146.....	265
Розділ ХІІ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ.....	265
Стаття 147.....	265
Стаття 148.....	266
Стаття 148 ¹	267
Стаття 149.....	268
Стаття 149 ¹	269
Стаття 150.....	269
Стаття 151.....	271
Стаття 151 ¹	272
Стаття 151 ²	273
Стаття 152.....	273
Стаття 153.....	273
Розділ ХІІІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ.....	274
Стаття 154.....	274
Стаття 155.....	274
Стаття 156.....	274
Стаття 157.....	275
Стаття 158.....	275
Стаття 159.....	276
Розділ ХІV ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.....	277
Стаття 160.....	277
Стаття 161.....	278
Розділ ХV ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	278

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КОНСТИТУЦІЯ
УКРАЇНИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

Підписано до друку 09.03.2020. Формат 70x100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 23,72.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1533